# توانمندسازی اقتصادی دختران و زنان جوان در کشورهای آفریقایی، آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب

**عیسی صفوی:** دانشجوی دکتری سلامت و رفاه اجتماعی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی eisa_sm@yahoo.com
**بهار ضمیران*:** دانشجوی دکتری سلامت و رفاه اجتماعی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی Bahar5121@yahoo.com
**معصومه معارف وند:** عضو هئیت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی arammaref@gmail.com
**ملیحه عرشی:** عضو هئیت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی marshisw@yahoo.com

## چکیده

**مقدمه:** مطالعات جهانی نشان می‌دهند که زنان بیشتر از مردان در معرض فقر و متعاقب آن بیشتر در خطر آسیب‌های اجتماعی وکاهش سطح سلامتی می‌باشند. به‌ویژه دختران نوجوان و زنان جوان به دلیل دسترسی کمتر به آموزش، حمایت، سرمایه اقتصادی و مهارت‌های لازم برای ارتقای وضعیت اقتصادی خود آسیب پذیرترند. در این مقاله استراتژی‌های توانمندسازی دختران و زنان جوان که در آفریقا و آمریکای لاتین انجام شده، مرور و مقایسه شده‌اند.

**منابع:** در این مطالعه مروری، مقالات و گزارش‌های ارائه شده درسایت بانک جهانی، صندوق بین المللی پول، موسسه(AGALI[1])، مرکز بانک جهانی فقر و گروه جنسیتی آمریکا و منطقه کارائیب[2] و استراتژی‌های بکار گرفته شده در بیست و سه پروژه توانمندسازی در بیست و چهار کشور، مرور، تحلیل، دسته‌بندی و مقایسه شدند.

**روش:** این مطالعه با شیوه مرور نظام‌مند منابع، هفت استراتژی توانمندسازی شامل استراتژی‌های ارائه خدمات مالی، اشتغال و مهارت‌های زندگی و حمایت اجتماعی در آفریقا و استراتژی‌های مدل برابری جنسیتی، توانمندسازی زنان در حوزه کشاورزی، افزایش کسب درآمد زنان، فعال‌سازی بازارکار زنان در آمریکای جنوبی و دریای کارائیب استخراج شد.

**بحث و نتیجه‌گیری:** بکار گرفتن استراتژی‌های متنوع با توجه مقتضیات و عوامل فرهنگی، اجتماعی و جغرافیایی متفاوت، احتمال موفقیت برنامه‌های توانمندسازی را افزایش می‌دهد.

**واژگان کلیدی**

توانمندسازی اقتصادی

زنان جوان

دختران نوجوان

* نویسنده مسئول
نوع مطالعه: مروری
تاریخ دریافت:۱۳۹۳/۰۹/۰۹
تاریخ پذیرش:۱۳۹۳/۱۱/۱۲

1 The Adolescent Girls' Advocacy and Leadership Initiative
2 World Bank-Poverty-Inequality and Gender Group America and the Caribbean Region

**نحوه استناد به مقاله:** عیسی صفوی، بهار ضمیران، معصومه معارف وند، ملیحه عرشی. توانمندسازی اقتصادی دختران و زنان جوان درکشورهای آفریقایی آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۱۳۹۳؛ ۳ (٤): ۱۲-۳

[ Downloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-14 ]

# Economic Empowerment of Young Women and Girls in Africa and Latin America and Caribbean

**Eisa Safavi:** PHD student of health & social welfare university of Social welfare and Rehabilitation science

**Bahar Zamiran*:** PHD student of health & social welfare university of Social welfare and Rehabilitation science Bahar5121@yahoo.com

**Masoomeh Maarefvand:** Ph.D. of Social Work University of Social Welfare and Rehabilitation sciences. Department of Social Work

**Maliheh Arshi:** Ph.D. of Social Work University of Social Welfare and Rehabilitation sciences. Department of Social Work

## Abstract

**Introduction:** International studies show that women are at risk of poverty, social disadvantage and reduction of their health more than men. In particular teenage girls and young women due to less access to education, advocacy, economic capital and skills to improve their economic status are more vulnerable. In this paper, reviewed and compared strategies for empowering girls and young women in Africa and Latin America.

**Source:** This study done with systematic review articles method. The World Bank, the International Monetary Fund Institute reports, The Adolescent Girls' Advocacy and Leadership Initiative (AGALI) and world bank- poverty- inequality and gender group America and the Caribbean Region was assayed. 23 projects of empowerment strategies used in 24 countries and reviewed, analyzed, classified and compared.

**Methods:** Seven strategies were extracted. These strategies includes: financial services, employment and life skills and social protection in Africa and gender equality strategies, women empowerment in agriculture, increase of women income and activation of women labour in Latin America and the Caribbean were extracted.

**Conclusions:** Using of different strategies according to the needs and cultural factors, social and geographic items Recommended.

Keywords

Economic Empowerment

Young Women

Young Girls

*Corresponding Author

Study Type: Case study
Received: 03 Nov 2014
Accepted: 01 Feb 2015

Please cite this article as follows: Safavi E, Zamiran B, Maarefvand M, Arshi M. Economic Empowerment of Young Women and Girls in Africa and Latin America and Caribbean. Quarterly journal of social work. 2014; 3 (4); 3-12

[ Downloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-14 ]

## مقدمه

مطالعـات نشان می‌دهد که زنان بیش از مـردان در معرض فقر و تبعیض جنسیتی قرار دارند. این مسئله بـه ایـن دلیل است که زنان از قابلیت‌ها و امکانات لازم برای توانمندی و کاهش فقر برخوردار نیستند. وجود موانع و محدودیت‌های فراوان بر سر راه تغییر و تحول پایگاه اقتصادی و اجتماعی زنان متأثر از عوامل فرهنگی و حقوقی، هرگونه تلاشی را برای از بین بردن فقر با مشکل مواجه ساخته است. همچنیـن زنان از قابلیت‌هـا و امکانات برای کاهش فقر، محرومند. نگرانـی از پیوستن جمعی از زنان به گروه «فقیرترین فقرا» سبب طـرح رویکردهـای متفاوتی از جمله توانمندسـازی زنان شـده اسـت. به گونه‌ای که سازمان ملل توانمندسازی زنان در سطح گسـترده را به عنوان یکی از اهداف کلیدی اعلامیه هزاره سـوم اعلام کرده اسـت (Abdul Rashid Khan & Zainab Bibi, 2011). در جهان کنونی، رسیدن به اهداف توسعه بدون بهره‌گیری از ذخیره عظیم نیمی از پیکره جامعه یعنی زنان امری غیر ممکن است. به عبارت دیگر، یکی از شـاخص‌های نوسـازی اقتصاد ملی و توسعه اجتماعی، مشارکت زنان و نحوه ایفای نقش آنان در ساختارهای اقتصادی اسـت. با وجود این، هنوز در جوامع مختلف به دلایل گوناگـون فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، تعادل مطلوب و قابل قبولی در مشـارکت عادلانه زنان در توسعه و بروز خلاقیت‌ها و استعدادهای آنان برقرار نشده است.(Austrian,K, 2012) توانمندسازی فرآیند چندبعدی دسترسی وکنترل افراد به منابع قدرت برای افزایش سرمایه‌ها و ظرفیت‌های فردی وگروهی به سمت انتخاب‌های هدفمند است (Assad, M & Bruce, J,1997). نظریه توانمنـدسازی که توسط سوزان لانگه از کارشناسان زن آفریقایی براساس نوشته‌های محققان جهان سوم مطرح شده است، زنان را بر کنترل بیش‌تر بر جنبه‌های زندگی خود تشویق می‌کنـد. همچنیـن توانمندسازی یعنی این‌که مردم باید به سطحی از توسعه فردی دست یابند که به آن‌ها امکان انتخاب بر اساس خواسته‌هـای خود را بدهـد. درواقع توانمندسازی فرآیند تغییر عقاید درونی افراد است (همان). براساس تعاریف مؤسسه آگالی یک دختر نوجوان وقتی از نظر اقتصادی توانمند شده است که هم بتواند توانایی ارتقای وضعیت اقتصادی را بدسـت آورد و هم قدرت تصمیم‌سازی و عملکرد مالی را داشته باشد. برای کمک به این افراد جهت دسـتیابی به این دسـتاوردها، برنامه‌ها باید فاکتورهای متعددی، که دختران نوجوان را احاطه کرده است، مدنظر داشته باشند(Amin, S, 2011). توانمندسازی اقتصادی به‌عنوان فرآیندی چند بعدی و بهم پیوسته تغییر در روابط قدرت تعریف شده است که قادر است با گسترش انتخاب‌های فرد در زندگی، مؤلفه‌های روانشناختی زنان، سـلامتی و بهداشـت زنان و خانواده‌های آنان، مؤلفه‌های اجتماعی– فرهنگی زنان و کنترل آنان بر منابع را بهبود دهد (Amin, S et all, 1998, pp 185-200) .توانمندسـازی دارای ابعاد مختلفی از جمله ابعاد اجتماعی، فردی و روانشـناختی، حقوق و قانونی و اقتصادی اسـت. یکی از ابعاد مهم آن، توانمندسـازی اقتصادی با هدف ایجاد اشتغال پایدار و افزایش درآمد خانوارها و بالطبع، کاهش فقر آنان می‌باشـد، زیرا وضع اشـتغال از جهت‌های متعددی می‌تواند بر فقر و ابعاد آن تأثیرگذار باشد. در«رویکرد توانمندسازی زنان»، توانمندسازی فرآیندی است که طی آن زنان قادر می‌شوند اتکاء به نفس خود را افزایش دهند، حق مستقل برای انتخاب کسب کنند، خود را ساماندهی و منابعی را کنترل کنند. این مجموعه به آن‌ها برای کاهش فقر، حذف فرودستی و تحول‌های نهایی کمک خواهد کرد(Ashburn, K & Warner, A 2010).

دربحث حقوق بشر و توسعه، توانمندسازی زنان از جمله نگرانی‌های ساختاری محسوب می‌شود(Bowden, S& O. Zoe ,1997, pp 5-3). وقتی کشـوری می‌خواهد بر موانع مرتبط با فقر و توسـعه غلبه کند، موضوع توانمندسازی و مشارکت زنان گامی لازم برای قرارگرفتن در مسـیر توسـعه انسانی و مدیریت استعدادها، اهداف توسـعه هزاره و اهداف معتبر جهانی محسوب می‌شـود (Bandiera, et all, 2012). از اینرو توانمندسـازی زنان از مباحث حائز اهمیت در هر جامعه روبه رشد می‌باشد. درسـایت انجمن ملی زنان کارآفرین در تعریف توانمندسـازی، پنج بخش عمده آمده است که عبارت‌اند از: احساس ارزش داشتن، حق مالکیت و تصمیم‌گیری، حق دسترسی به فرصت‌ها و منابع، حق کنترل زندگی خود در داخل و بیرون از خانـه، قدرت تأثیرگذاری بر جریـان تغییرات اجتماعی برای به وجود آوردن نظـام عادلانه‌تر اقتصادی اجتماعی در محدوده‌ی ملی و جهانی.

یکی از مهمترین راهکارها برای از بین بردن فقرزنان، توانمندسـازی آن‌هاسـت که راهی برای هدایت زنان به سوی فعالیت‌های تولیدی و درآمدزاسـت (Booz & Company, 2012). بـا توجه به هنجارهای اجتماعی نوین نیز بین کار زنان

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-14 ]

و مسئولیت‌های خانوادگی تعادل وجود ندارد. حتی هنوز هم در مناطق روستایی نشانه‌هایی از شکاف معنی‌دار جنسیتی وجود دارد. خانواده‌های کم درآمد و برخی از گروه‌های قومی بیشتر درگیر این شکاف هستند(Coalition for Adolescent Girls, 2013). در سراسر منطقه، مردم بومی بزرگترین فقر و نابرابری جنسیتی را تجربه می کنند(Chide, Garcia-Verdi & Muñoz-Bordet, 2011). زنان بومی بنا به قومیت و همچنین جنسیت خود درمعرض محرومیت از برابری جنسیتی قرار دارند(WorldBank, 2007). این تهدید از طریق دسترسی به آموزش، بهداشت و سایر خدمات اجتماعی قابل تبدیل به فرصتی برای جمع آوری ثروت برای زنان می‌باشد(Constantina, S. R, 1990). در جایی شکاف جنسی محدود به سرمایه انسانی، دارایی‌های فیزیکی و تفاوت‌های جنسیتی باقی مانده است؛ که دختران و متعاقب آن زنان ظرفیت بسیار کمتری برای تبدیل انتخاب‌های شخصی به نتایج مورد نظرخود دارند(Deere, Carmen Diana et all, 2009). کشورهای آمریکای لاتین وکارائیب از طریق آموزش، بهداشت و دیگر خدمات اجتماعی و مالی موفق به گسترش قابل ملاحظه‌ای در ساختارهای محوری پیشرفت زنان شده‌اند. بیشتر کشورها در کوتاه مدت موفق به ثبت نام ابتدایی همگانی برای دختران شده‌اند. شکاف جنسیتی در چندین کشور، به شکل چشمگیری کاهش یافته است، به گونه‌ای که دختران درثبت نام مدارس آموزش و پرورش و تحصیلات تکمیلی پیشی‌گرفته‌اند(Deere Carmen Diana & Magdalena Leon, 2003, pp, 925-947). زنان در آرزوی کسب توانایی یک صدا در جامعه و حق مشارکت در فعالیت‌های سیاسی رسمی، و پرداختن به عمل جمعی و انجمن‌ها هستند(World Development Report, 2012). در تحقیقات انجام شده شواهد تجربی از اثرات مثبت سرمایه‌گذاری در این مسیر، بر رفتارآن‌ها دیده شده است (World Bank, 2008). کشورهای آمریکایی لاتین به ویژه در تصویب موافقت نامه‌های حقوقی بین المللی پیشرفت کرده‌اند و سیاست‌هایی برای ترویج برابری جنسیتی تصویب نموده‌اند. اعلامیه و برنامه اقدام و کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان (CEDAW)،کمیسیون اقتصادی امریکا لاتین و کارائیب (ECLAC)، ازجمله این مصوبات می‌باشند. اجماع برازیلیا در سال ۲۰۱۰، یک طرح بلند پروازانه، به منظور مشارکت نهادهای دولتی درگیر در مسائل مربوط به زنان با منابع و وضعیت سطح بالا می‌باشد،که برای تولید سیاست‌های حساس به جنسیت در سطوح ملی و محلی طراحی شده است. در حال حاضر قوانین اساسی بسیاری در کشورهای آمریکای لاتین، درجهت تضمین برابری حقوق، حقوق مالکیت و ارث برابر درحال تصویب است. به نظر می‌رسد این پروژه‌ها درقاره‌های دیگر مورد آزمون واقع نشده است. چنین می‌نماید که این عدم آزمون در قاره‌های دیگر، می‌تواند نوعی خلاء یا فقدان دراین زمینه تعریف شود. بدیهی است که محققان با معرفی این پروژه‌ها و ارزیابی آن‌ها، گامی موثر دراجرای این پروژه‌ها در دیگرقاره‌ها خواهند برداشت. انتخاب این پژوهش عطف به کسب تجربه‌های مفید وکاربردی درکشورهای حوزه امریکا وآفریقا می‌باشد. اینکه این دو قاره مورد بررسی قرارگرفتند، به تعداد پروژه‌های انجام شده دراین نواحی برمی‌گردد. حجم پروژه‌های انجام شده در این دوقاره و ارزیابی آن‌ها توسط کارشناسان سازمان ملل، این فرصت را برای کسب تجربه از آن‌ها فراهم کرده است. تعداد مقتضی پروژه‌ها، انتخاب وضرورت پژوهش، به شکل مرور سیستماتیک را گوشزد نمود. پژوهش حاضر برآن است تا با بررسی پروژه‌های انجام یافته در آفریقا، آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب، ضمن استفاده از تجربه‌های آن‌ها به نقاط ضعف وقوت آن‌ها دست یابد. به تعبیری شاید بتوان گفت خلاء تجربه‌ی لازم در کشورمان، دراین حوزه (توانمندسازی اقتصادی زنان جوان)، ضرورت استفاده از تجربیات بین المللی را دو چندان می کند. با توجه به عدم وجود پروژه‌های مدون و مستند توانمندسازی اقتصادی زنان نوجوان و جوان در ایران، استفاده از تجارب بین المللی و منطقه‌ای که مورد تایید مراکز معتبر باشد در این راستا کارگشا و کمک کننده خواهد بود. یک مطالعه در زاغه ایبریا (Iberia) نایروبی کنیا نشان داد که تنها ۵۰ درصد از دختران درمحله خود دوستانی داشتند، در مقایسه با پسران که ۷۰ درصد دارای دوست بودند (World Bank, 2010). تقویت شبکه‌های اجتماعی دختران نوجوان می‌تواند موجب کاهش آسیب‌پذیری آن‌هادر حیطه‌های بهداشتی و اقتصادی بشود (Austrian, K, 2012) . زنان تقریبادوبرابر زمان صرف کار در خانه، پنج برابر زمان برای

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-14 ]

مراقبت از کودکان، و حدود نیم ساعت دربازار کار می کنند(Assad, M & Bruce, J, 1997).

درصد احتمال فقیر بودن زنان بومی در دولت بولیوی (۷۴/۵ در مقایسه با ۵۰/۸ درصد برای زنان غیر بومی) بیشتر می‌باشد(www.girleffect.org, 2013). درپرو، دختران بومی در پیشرفت تحصیلی پشت سر پسران قرار دارند. این تاخیر درحالی است که در میان غیر بومیان، پسران از دختران عقب‌تر هستند (Golan,,2013 AM). در گواتمالا، نرخ سواد برای مردان بومی (۱۵ سال به بالا) ۷۲ درصد در مقایسه با تنها ۳۸ درصد برای زنان بومی هم سن و سال می‌باشد( World Bank, 2011 ). در اکوادور، زنان غیر بومی سه برابر بیشتر از خدمات آزمایشگاهی ودرمانی بهره‌مند می‌شوند. زایمان در خانه برای زنان بومی ۶۸ درصد در مقایسه با ۲۰ درصد برای مادران غیر بومی است. این نسبت در گواتمالا، ۲۷ درصد بومی و ۱۸ درصد غیر بومی است (همان).

## روش

در این بررسی با استفاده از کلمات کلیدی Empowerment, Economic Empowerment, Empowerment adolescent girl در بانک‌های اطلاعاتی معتبر شامل Cochrane Database, EBSCO, PubMed به جستجوی نظام‌مند مقالات موجود پرداخته شد. همچنین با استفاده از کلمات فارسی «توانمندسازی»، «توانمندسازی اقتصادی» و توانمندسازی اقتصادی زنان، درمنابع فارسی، شامل بانک اطلاعات مقالات علوم پزشکی (ایران مدکس) و پایگاه اطلاعات علمی (SID) به جستجو پرداخته شد. در این مرحله درسایت بانک جهانی، صندوق بین المللی پول و موسسه آگالی۱ تعداد ۲۴ پروژه شناسایی شد. در مرحله بعد خلاصه‌ی علمی مقالات انتخابی، وارد بانک اطلاعاتی مقاله شدند. سپس با هدف تفکیک نتایج و حذف موارد غیر مرتبط، جستجوهای محدودتری انجام شد. پس از حذف موارد تکراری در بانک ها، به مرور خلاصه‌ی پروژه‌های باقی مانده که شامل ۲۴ پروژه بود و همچنین بررسی فهرست مراجع مقالات به دست آمده و مقالات نویسندگان مطرح در این زمینه پرداخته شد. در مرحله‌ی بعد متن ۲۴ پروژه به دست آمده بررسی شد و پس از بررسی نتایج آنان و حذف مجدد موارد غیر مرتبط، در نهایت، ۲۴ پروژه به زبان انگلیسی که امکان استخراج اجزای اصلی یک ارتباط آموزشی از آن‌ها وجود داشت، برای بررسی نهایی مورد استفاده قرار گرفت. بررسی‌ها در بانک‌های اطلاعاتی فارسی، صرفاً منجر به دست‌یابی به مطالعاتی شد که به ارزیابی اپیدمیولوژیکی موارد توانمندسازی زنان به شکل بررسی توانمندسازی زنان و توانمندسازی زنان دربخش‌های مختلف پرداخته‌اند. با بررسی‌های انجام شده، مداخله‌ی مشخصی که با هدف توانمندسازی اقتصادی زنان جوان انجام شده باشد یافت نشد.

**معیارهای ورود به مطالعه:** - هدف پروژه توانمندسازی اقتصادی وگروه هدف پروژه دختران و زنان جوان باشند. - پروژه در محدوده جغرافیایی مورد نظر انجام گرفته باشد (آفریقا، آمریکای جنوبی و حوزه کارائیب). - پروژه خاتمه یافته باشد. -گزارش پروژه به تأیید حامی یا تأمین کننده اعتبار آن رسیده باشد.

**معیارهای خروج از مطالعه:** مقالات و پروژه‌های بود که اثربخشی وارزیابی مداخلات توانمندسازی اقتصادی زنان جوان مورد بررسی قرار نگرفته بود. کلیه‌ی مقالات دارای معیارهای ورودی مورد بررسی قرار گرفتند و با مرور، تحلیل و دسته‌بندی مداخلات انجام شده، میزان اثربخشی این اقدامات ارزیابی شد.

پیامدهای قابل اندازه‌گیری به تناسب فرایند اجرای پروژه، استراتژی‌های توانمندسازی، مشخصات گروه هدف شامل بازپرداخت وام، درآمدبالاتر، پس‌انداز بیشتر، داشتن تعداد بیشتری حساب پس‌انداز در بانک ومزیت داشتن یک گروه برای پس‌انداز درجهت ارتقای حمایت‌های اجتماعی، افزایش مهارت بودجه‌بندی، تلاش برای بازگشایی حساب بانکی، افزایش خودآگاهی، آگاهی در خصوص حقوق بشر، ایدز و بهداشت باروری و تغذیه، افزایش اعتماد به نفس در دختران و اعتماد به توانایی‌های خودشان و افزایش سطح شمول اجتماعی آن‌ها، افزایش آمار اشتغال، افزایش درآمدها، استقلال اقتصادی، کمک به خانواده و مورد احترام بودن، ارتقای سطح آموزش دختران، تأخیر در ازدواج زودرس و کاهش مرگ و میر، افزایش رفاه اقتصادی و توانمندی مانند افزایش ارزش دارایی‌های خانواده، توانایی بیشتری برای بازپرداخت بدهی‌ها و تأمین نیازهای اولیه خانواده، کاهش خشونت تجربه شده توسط زنان، افزایش سطح مراقبت‌های بهداشتی درخصوص پیشگیری از ایدز، افزایش مشارکت و فعالیت زنان در تصمیم‌گیری‌ها

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-14 ]

وکاهش فقر، افزایش مشـارکت زنان در بازار کار، افزایش رضایت شـغلی، و همچنین افزایش امید به آینـده وکاهش حاملگی، افزایش ارتباطات اجتماعی، بهبود شـرایط تهیه ابزارهای کشاورزی، انگیزه برای نوآوری در کشـاورزان، آشـنایی زنان جوان با مسائل حقوقی زمین، مشارکت زنان در بحث‌های حقوقی، بود. با توجه به معیارهای فوق گزارش‌های پروژه‌های توانمندسـازی دختـران نوجوان و زنان جـوان موسسـه آگالی (۱۳ گـزارش) که در کشـورهای آفریقایی اجرا شـده بودند و کلیه پروژه‌های انجام شـده در آمریکای جنوبی و دریای کارائیب که توسـط بانک جهانی گزارش شـده بودند (۱۰ گزارش) وارد مطالعه شـدند. کلیه پروژه‌ها مورد مرور، تحلیل و دسته‌بندی قرار گرفت و پیامدهای قابل اندازه‌گیری شامل افزایش درآمـد، افزایش مهارت کارهـای مردانه، ورود زنـان به عرصـه کار مـردان، ارتقاء قدرت پس‌انداز، مالکیت زمین و شـرکت در نهادهـای تصمیم‌گیرنده، مورد مقایسـه قرار گرفت.

## یافته‌ها

نتایج اولیه بررسـی شـامل ۲۴ پروژه بود که پس از بررسـی دقیق‌تر پروژه‌ها و حذف موارد غیر مرتبط، در نهایت ۲۳ پروژه پژوهشـی برای بررسـی نهایی انتخاب شـدند. جدول پایانی نشان دهنده‌ی اطلاعات دسـته‌بندی شده مربوط به مقالات مورد بررسی در این پژوهش می‌باشد. تحلیل پروژه‌ها در این جداول بر اساس جمعیت، نوع مداخله، و پیامدها آورده شـده است. یافته‌های حاصل از بررسی مطالعات انجام شـده در زمینه‌ی توانمندسازی اقتصادی زنان را می‌توان بدین صورت بیان نمود: **۱**- به طورکلی مداخلات در زمینه‌ی توانمندسـازی اقتصادی زنان به دو دسـته‌ی کلی تقسیم می‌شـوند: **دسته‌ی اول**، مداخلاتی که بر روی زنان و با هدف آموزش‌های مورد نیاز و ارتقاء وضعیت مهارت آنان انجام می‌شـود. این مداخلات از طریق راهکارهایی از قبیل جلب حمایت زنان، مشـاوره‌های آموزشـی زنان، بررسی کلاس و دوره‌های آموزشـی انجام شده اسـت. **دسته‌ی دوم** از مداخلات که به مداخلات متمرکز بر سیستم مالی و وام دهی معروفند، به منظور توانمندسازی اقتصادی زنان در زمینه‌ی استقلال مالی وسرمایه‌گذاری بود. این مداخلات از طریق راهکارهایی از قبیل: دادن وام‌های کوچک، دادن اعتبارات مالی کوچک، وام‌های تشویقی، سرمایه‌گذاری اولیه غیرنقدی. به طور کلی، پیامد حاصل از مداخلات متمرکز بر سیسـتم، توانمندسازی اقتصادی درحوزه‌های خرد وکلان بود. هدف نهایی این دسته از مداخلات نیز به طور مستقیم عملیاتی کردن آموزش‌ها ومهارت‌های آموخته شده بود.

**۲**- نـوع مداخـلات: در بیش‌تر پروژه‌های مورد بررسـی، مطالعات از نوع مطالعات قبل و بعـد (Before/After) و در مواردی نیز، پروژه‌ها به صورت مداخله یک‌طرفه (آزمایشی) هستند. این مداخلات بر اساس سه نوع استراتژی تعریف شده انجام شد. این سه استراتژی شامل: **الف**/ استراتژی مدل برابری جنسیتی **ب**/ استراتژی توانمندسازی زنان در حوزه کشاورزی **ج**/ استراتژی افزایش کسب درآمد زنان **د**/ استراتژی فعال‌سازی بازار کار زنان

**۳**- فراگیران: مداخلات انجام شـده بر روی زنان عمدتاً بـر روی زنان مراجعه کننده به مراکز کاریابی و خانه‌دار بود. همچنین در پناهگاه‌های محلی اسکان و نگهداری از زنان و در برخی از موارد نیز زنان مراجعه کننده به مراکز حقوقی رسـیدگی به مشکلات خانوادگی مداخلات انجام شده‌ی متمرکز برسیسـتم‌های کاریابی و مالی بود. جنس مداخلات، ترکیب آموزش نظری وعملی کاریابی ومشارکت‌های مالی و اقتصادی بود.

**٤**- محتوای آموزش: برنامه‌های آموزشی طراحی شده در مداخلات متمرکز بر زنان به صورت برپایی جلسات آموزشی مشـاوره‌ای جهت جلب توجه زنان، در راسـتای آموزش مهارت مالی و اقتصادی بود. بسـته آموزشی شامل شیوه‌های توانمند شدن درکسب وام و استفاده صحیح از وام گرفته شده بود. همچنین این بسته حاوی راه‌های ورود زنان به بازار بود. از دیگر اجزای این بسته شیوه‌های آموزش زمین‌داری و سرمایه گذاری بر زمین بود. در مداخلات متمرکز بر سیستم مالی و اقتصادی، برقراری کلاس‌های مدون آموزشی براساس استانداردهای بانک جهانی صورت گرفت.

۵- پیامدهـای مداخله‌ی آموزشـی: پیامدهـای مورد انتظـار در مداخلات متمرکز بر زنان شـامل مـواردی از قبیل توانمندسـازی زنان درزمینه افزایش یافتن دانش اقتصادی، انتخاب محل مناسـب بـرای فعالیت اقتصادی، توانایی ثبت فعالیت‌هـای اقتصادی(خرید وفروش)، تولید کالای بهتر، آشـنایی بهتر زنان جوان با مسـائل حقوقی زمین، باز شـدن

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-14 ]

راه زنـان به سیسـتم‌های حقوقـی، افزایش مشـارکت زنان در بحث‌های حقوقی، ارتقا قدرت تصمیـم گیری، بهبود شـرایط تهیه ابزارهای کشاورزی، انگیزه برای کشاورزان در جهت نوآوری، ارتقاء فرهنگ سازمانی کار و کسـب برای زنان، اسـتخدام بیش از ۵۰۰ هـزار نفـر، افزایش شـغل و افزایش رضایت شـغلی، وهمچنیـن افزایش امید به آینـده و کاهـش حاملگی، ارتقای سـطح آموزش دختران، تأخیر در ازدواج زودرس و کاهش مرگ و میر مادران باردار، درآمد بالاتر، پس‌انداز بیشتر، داشتن تعداد بیشتری حسـاب پس‌انداز در بانک و مزیت داشتن یک گروه برای پس‌انداز در جهت ارتقای حمایت‌هـای اجتماعی، تأخیـر در باز پرداخت وام‌هـا درحدود دو سـوم افراد، افزایش مهارت بودجه‌بنـدی و برنامه‌ریزی، تلاش برای بازگشـایی حساب بانکی، افزایش خودآگاهی، آگاهی در خصوص حقوق بشـر. براساس یافته‌های این پژوهش ایجاد محیطی سالم برای گردهمایـی زنان، یادگیری و ایجاد روابط می‌تواند چهارچوبی برای توانمندسازی اقتصادی زنان باشد.

مداخـلات متمرکز بر زنان منجر به توانمند شـدن زنـان در انجام رفتارهای ایمن، بهبود میزان خود کارآمدی و اعتماد به نفس آنان در انجـام رفتارهای مالی و اقتصادی و افزایش میزان موارد مراجعه برای دریافت خدمات مشاوره‌ای و حمایتی از مراکز ارائه‌ی خدمات مالی و اقتصادی شـد. در اکثر این مطالعات نیز، مداخلات آموزشی منجر به افزایش میزان مشارکت مالی واقتصادی در زنان مراجعه کننده شد. این مداخلات در بسـیاری از مطالعات سبب افزایش موارد ارجاع و ارائه‌ی خدمات مشاوره‌ای و حمایتی از زنان فقیر و ناتوان نیز شد.

## بحث و نتیجه گیری

جمع‌بندی و تحلیل نتایج حاصل از بررسـی‌ها، نشـان دهنده‌ی اهمیت مداخلات با استراتژی‌های چهارگانه، (سیاست فعال کردن بازار کار، مدل برابری جنسـی، فعال‌سـازی حضور زنان در حوزه کشـاورزی و ارتقاء توان کسب درآمد بیشتر توسط زنان) در توانمندسازی اقتصادی زنان در منطقه آمریکای جنوبی و دریای کارائیب است. اجرای استراتژی سه‌گانه (**استراتژی ارائه خدمات مالی شامل:** شیوه وام‌های کوچک، طرح پس‌انداز جوانان، آموزش دانش مالی. **استراتژی اشتغال شـامل:** آموزش فنی و حرفه‌ای، انتقال از مدرسه به اشتغال. **استراتژی مهارت‌های زندگی و حمایت اجتماعی شامل:** ایجاد شـبکه‌های اجتماعی و ارائه خدمات بهداشت باروری و آموزش برقرای عدالت جنسیتی.) درآفریقا از اهمیت این مداخلات حکایت داشت. مطالعات و تحقیقات انجام شده، همواره اثر بخشی و تاثیر اجرای این استراتژی‌ها را نشان داده است. این تاثیر و اثربخشی همواره به تناسب جغرافیا و حوزه‌های مختلف، متفاوت و نسبی بود.

در جاهایی که اسـتراتژی‌ها متناسـب با گروه هدف از نظر سـنی و خصوصیات منطقه جغرافیایی انتخاب نشده است مانند زیمبابوه درصد کمی از افراد توانستند وام‌ها را باز پرداخت کنند و به دلیل نداشتن مدیریت کافی و عدم همراهی آموزش مهارت‌های زندگی نوجوانان ۱۶ تا ۱۹ ساله در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار گرفتند. زیرا به دلیل ضرورت داد و سـتد مجبور به رفت و آمد به سایر مناطق شـدند و چون مهارت کافی در ارتباطات اجتماعی نداشتند در معرض آسیب قرار گرفتند و درصد کمی حدود ۶ درصد موفق به بازپرداخت وام‌ها شدند.

در پروژه‌هایی که علاوه بر وام‌های کوچک و اعطای کمک مالی به آموزش مهارت‌های زندگی در خصوص سـایر موارد مانند بهداشت باروری و حقوق پرداخته شده است، نتایج بهتر بود. حدود دو سوم قادر به بازپرداخت وام‌ها شده و اثرات مثبت بیشـتری دیده می‌شـد. به نظر می‌رسـد استراتژی‌های سه‌گانه در سیسـتم آگالی دارای کلیت کامل‌تری می‌باشـد، اما بار عملیاتی آن از چهاراستراتژی موجود در کشورهای آمریکای جنوبی و کارائیب کمتر است. هر هفت اسـتراتژی، ضمن اجرای موفق درشـعاع و حوزه مورد آزمون، پتانسـیل اجرای بالقوه در کشورهای دیگر را دارند، اما نباید انتظار داشت که به شکل کامل پاسخگویی نیازهای زنان در آن مناطق باشند. در سطح کلان، سه استراتژی موسسه آگالی، کلیت و شـمولیت لازم، برای اجرا در بیشتر نقاط دنیا را دارند، اما باید به بار عملیاتی آن‌ها افزوده شود، که این کار با چهار استراتژی مورد نظر در کشورهای آمریکای جنوبی و کارائیب قابل اجرا می‌باشد.

به‌طورکلـی با توجه به نتایج پروژه‌ها، بنظر می‌رسـد، به نسـبت سـال‌های اجرای پروژه‌ها و گذشـت زمان، پروژه‌ها

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-14 ]

به سمت ترکیبی شدن و استفاده از استراتژی‌های ترکیبی که معمولا همراه با آموزش‌های تجارت سالم، بهداشت باروری، ایدز و برابری جنسیتی، مهارت‌های زندگی می‌باشد، پیش‌رفته است. پروژه‌هایی که همراه با تقویت شبکه‌های روابط زنان و سرپرستی یک زن می‌باشد، موفق‌تر است همچنین پروژه‌هایی که درجهت توانمندسازی اجتماعی-اقتصادی بوده‌اند، (حمایت از دختران برای ادامه تحصیل تا اشتغال) اثرات جامع‌تری دارند. از نتایج این روش‌های ترکیبی می‌توان به افزایش اعتماد به نفس و ارتقاء جایگاه اقتصادی واجتماعی زنان اشاره کرد. در مجموع باید گفت، شیوه‌های ترکیبی، مبتنی بر شرایط اجتماعی، بهتر و بیشتر منجربه توانمند شدن اقتصادی زنان جوان می‌گردد. در بسیاری از مطالعات، پس از انجام مداخله، افزایش معنی‌داری در میزان بهبودی موارد توانمندی زنان در بین گروه‌های مختلف زنان دیده شده است. تجارب شیلی، دومنیکن و آرژانتین تحت استراتژی سیاست فعال کردن بازارکار، با محوریت آموزش نتایجی موثر به همراه داشته است. در استراتژی مدل برابری جنسی(GEM) شاهد تنوع روش و تاکتیک برای توانمندسازی بودیم. از جمله این روش‌ها ورود زنان به حیطه کار مردانه، طراحی ساختارهای قانونی برای برابری حقوق زنان وتلاش برای برابری‌های جنسی استراتژی توانمندسازی زنان در حوزه کشاورزی، حرکتی نو و جدید بود. انجام این استراتژی در چهار کشور هندوراس، پرو، هاییتی و نیکاراگوا، ورود زنان به عرصه مالکیت زمین را به همراه داشت. آنان ضمن آشنایی با حقوق زمین، به عرصه مالکیت زمین هم وارد شدند. برزیل، پرو و نیکاراگوا با انجام استراتژی «افزایش کسب درآمد زنان»، در انجام آن پیشتاز بودند. باید گفت از جمله آسیب‌های جدی این استراتژی‌ها عدم آزمون آن‌ها در دیگر مناطق جهان می‌باشد. از طرفی شاید بتوان گفت از نکات قوت این استراتژی‌ها هم می‌توان به «استقبال» قابل توجه مردم در مناطق مورد اجرا اشاره کرد. عطف به این هفت استراتژی و به تناسب جغرافیای هرکشور، بانک جهانی اقدام به مداخله با همکاری نهادهای ملی و غیر انتفاعی نمود. با دقت و توجه به هریک از مداخلات انجام شده در کشورهای مختلف، می‌توان، به این نکته اشاره نمود که متغیر«مولفه‌های بومی» هر کشور کارکردی کلیدی در انتخاب نوع استراتژی مداخله‌گر داشته است. ازبین چهار استراتژی، یک مورد ازآن‌ها (GEM) به شکل موازی در چند کشور پیاده شده است. هسته مرکزی و محوری هر هفت استراتژی، خلق فرصت‌های آموزشی، بهداشتی و خدمات اجتماعی، با توجه به توانمند نمودن زنان منطقه، با ابزارهای فردی، اجتماعی و قانونی بوده است. این استراتژی‌ها با توجه به تجربه‌های انجام شده در قاره‌های آفریقا، آمریکای جنوبی و دریای کارائیب تجربه شده‌اند، و مشخص نیست در دیگر قاره‌ها، چنین نتایج یا تجربه‌های خروجی را به همراه داشته باشند. مثلاً تجربه توانمندسازی زنان دربخش کشاورزی و زمین فقط درکشورهای هندوراس، پرو، هاییتی و نیکاراگوا انجام شده است.

نتایج بررسی حاصل از این مطالعه مشخص نمود که با روش‌های جستجوی مورد نظر و با توجه به معیار ورود مقالات به بررسی، اثر بخشی همه پروژه‌ها در قالب مطالعه علمی بررسی نشده بود و نویسندگان ناچار بودند به گزارش‌های منتشره شده اکتفا کنند. به طور کلی، نتایج حاصل از این پژوهش موید این نکته است که با توجه نقش پررنگ توانمندسازی اقتصادی زنان در دنیا، در کشور ما، به علت ساختار فرهنگی و اجتماعی جایگاه قابل توجهی ندارد. اما به نظر می‌رسد، نظر به جمعیت زنان کشور، بدیهی است که کشور ایران می‌تواند به تناسب متغیرهای محلی، ملی و بین المللی خود، این استراتژی‌ها را به کار بگیرد. این بدین معنا نمی‌باشد که ما خود، عطف به شرایط و مقتضیاتمان، به خلق استراتژی جدید دست نزنیم.

نظربه محدویت این مطالعه در بررسی پروژهای انجام شده در دو قاره آفریقا و آمریکا، پیشنهاد می‌شود، در جهت استفاده بهتر و بهینه ازتجربیات بیشتر درسطح بین المللی، اثر بخشی پروژه‌های انجام شده مورد بررسی علمی قرار گیرد و مطالعه و بررسی تکمیلی در پروژه‌های انجام شده در زمینه توانمندسازی زنان در قاره‌های آسیا (خاص) و اروپا (اروپای جنوبی) انجام شود. در همین راستا مشابه پروژه‌های انجام شده، در کشورمان انجام شود و بررسی اثر بخشی مدنظر قرارگیرد.

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-14 ]

**جدول پروژهای انجام شده درکشورهای افریقایی ، آمریکای لاتین و حوزه دریای کارائیب**

| نام کشور | نام پروژه | سال اجرا | فرآیند اجرای پروژه | استراتژی‌های توانمندسازی | مشخصات گروه هدف | دستاوردها |
|---|---|---|---|---|---|---|
| زیمبابوه | SHAZ | ۲۰۰۰ | آموزش مهارتهای زندگی درخصوص تجارت واعطای وام های کوچک | استراتژی ارائه خدمات مالی: شیوه وام‌های کوچک | نوجوانان | ۶٪ بازپرداخت وام. بروزآسیب‌های اجتماعی |
| کنیا | TRY | ۱۹۹۸ | دسترسی به وام‌های کوچک،پس‌انداز کردن، آموزش تجارت، آموزش مهارت‌های زندگی درخصوص بهداشت باروری وحقوق | استراتژی ارائه خدمات مالی: طرح پس‌انداز جوانان | نوجوانان و زنان جوان بین سنین ۲۲-۱۶ | درآمد بالاتر، پس‌انداز بیشتر، افزایش تعداد حساب پس‌انداز، ارتقای حمایت‌های اجتماعی |
| آفریقای جنوبی | Siyakha Ninths | ۲۰۱۱ | افزایش دانش درزمینه: بودجه‌بندی، پس انداز، دسترسی به بنیادهای مالی<br>اصول اساسی شروع یک تجارت و شناختن فعالیت‌های سالم کسب درآمد | استراتژی ارائه خدمات مالی: آموزش دانش مالی | پسران و دختران نوجوان | افزایش مهارت بودجه‌بندی وبرنامه‌ریزی، تلاش برای بازگشایی حساب بانکی، افزایش خودآگاهی، آگاهی در خصوص حقوق بشر، ایدز و بهداشت، باروری و تغذیه، افزایش اعتماد به نفس در دختران واعتماد به توانایی‌های خودشان وافزایش سطح شمول اجتماعی آن‌ها |
| لیبریا | EPAG | ۲۰۰۸ | آموزش مهارت‌های فنی و سایر خدمات و آموزش متناسب با بافت هر کشور | استراتژی اشتغال: آموزش فنی و حرفه‌ای | دختران نوجوان و زنان جوان | ۵۰٪ افزایش در اشتغال ۱۱۵٪ افزایش درآمدها |
| رواندا | AGI | ۲۰۰۸ | // | // | // | // |
| سودان جنوبی | // | // | // | // | // | // |
| غنا | Camfed | ۱۹۹۳-۲۰۱۰ | هزینه تحصیل و امکانات لازم در جهت اتمام تحصیلات. کمک در جهت اشتغال | استراتژی اشتغال: انتقال از مدرسه به اشتغال | دختران و زنان جوان | افزایش اشتغال و درآمد |
| مالاوی | // | // | // | // | // | // |
| تانزانیا | // | // | // | // | // | // |
| زامبیا | // | // | // | // | // | // |
| زیمبابوه | // | // | // | // | // | استقلال اقتصادی، کمک به خانواده و مورد احترام بیشتر واقع شدن |
| نیجریه شمالی | Safe Spaces Model | ۲۰۰۵ | ایجاد محیطی سالم برای توسعه مهارت‌ها، ایجاد دوستی، حمایت همسالان | استراتژی مهارت‌های زندگی و حمایت اجتماعی | دختران نوجوان | ارتقای سطح آموزش دختران تأخیر در ازدواج زودرس وکاهش مرگ و میر مادران باردار |
| آفریقای جنوبی | IMAGE in South Africa | ۲۰۰۷ | ایجاد سرمایه‌گذاری‌های کوچک پیشگیری از انتقال ایدز وخشونت | سرمایه گذاری کوچک برای ایدز و برابری جنسیتی | زنان بزرگسال | افزایش رفاه اقتصادی وتوانمندی مانند ارزش دارایی‌های خانواده، توانایی بازپرداخت بدهی‌ها و تأمین نیازهای اولیه خانواده، کاهش خشونت،<br>افزایش سطح مراقبت‌های بهداشتی درخصوص پیشگیری از ایدز |
| آرژانتین | Municipal program | ۲۰۰۹ | افزایش مشارکت زنان در بازارکار با بهبود وضعیت خدمات شخصی | برابری جنسیت | زنان جوان بیکار | افزایش ۲۱٪ زنان جوان بیکار. |
| برزیل | RPRP | ۲۰۰۹ | افزایش دسترسی به آب والکتریسته و افزایش مشارکت زنان | افزایش مهارت‌ها و پشتیبانی اجتماعی | زنان جوان | افزایش مشارکت و فعالیت زنان در تصمیم‌گیری و بازار، کاهش فقر |
| شیلی | Chile Iguana Model, | ۲۰۰۷ | مشارکت زنان در بازار کار | خدمات مالی | زنان ۱۵ سال به بالا | افزایش مشارکت زنان در بازار کار |
| دومنیکن | PJE | ۲۰۰۱ | آموزش مهارت‌های زندگی توسط بخش خصوصی (مهارت‌های تکنیکی/تجربیات کار/مهارت‌های زندگی با تمرکز برزنان جوان) | مهارت‌های زندگی و پشتیبانی اجتماعی | زنان جوان بیکار | افزایش استخدام، افزایش شغل وافزایش رضایت شغلی، و همچنین افزایش انتظارات آینده وکاهش حاملگی |
| مکزیک | GEM | ۲۰۰۳ | انتخاب و اجرای فرایندهای کاهش و حذف تبعیض، توصیه فرصت‌های شغلی درجهت سقف شیشه‌ای برای زنان، تعادل شغل در خانواده جلوگیری از آزارهای جنسی و تبلیغ برای فرصت برابر جنسیتی | ترکیبی و انعطاف‌پذیری | زنان میانسال و جوان | ارایه راه حل عملی برای موانع جنسیتی، ارتقاء فرهنگ سازمانی کار و کسب برای زنان، استخدام بیش از ۵۰۰ هزار نفر |
| نیکاراگوا | CCT | ۲۰۰۶ | طراحی، اجرا و مداخله درمسایل زنان روستایی | خدمات مالی | زنان جوان | افزایش ارتباطات اجتماعی و افزایش مشارکت زنان |
| پرو | RBI | ۲۰۰۸ | راه‌اندازی مغازه‌های کوچک با تولیدات اندک وسرمایه‌های کوچک | ترکیبی (خدمات مال وافزایش مهارت‌ها | زنان و زنان جوان | افزایش دانش اقتصادی، انتخاب محل مناسب برای فعالیت اقتصادی، توانایی ثبت فعالیت‌های اقتصادی، تولید کالای بهتر |
| هندوراس | PATH | ۲۰۰۳-۲۰۱۱ | دادن زمین به زنان، آموزش برای استفاده از زمین ،گسترش دانش زنان برای مسائل حقوقی زمین | افزایش مهارت‌های زندگی و پشتیبانی اجتماعی | زنان و مردان جوان روستایی | آشنایی با مسائل حقوقی زمین، راهیابی به سیستم‌های حقوقی، مشارکت زنان در بحث‌های حقوقی |
| نیکاراگوا | PRODEP | ۲۰۰۳ | تهیه یک فرمت قانونی وهدفمند برای برنامه‌ریزی در حوزه زمین با مشارکت زنان | افزایش مشارکت مستقیم زنان در عنوان بندی و تداوم فرآیندها | زنان روستایی | افزایش دانش واگاهی دربیش از ۵۰٪ زنان، ارتقا قدرت تصمیم‌گیری |
| هائیتی | Reseat ½ | ۲۰۰۹ | تشکیل سرمایه اجتماعی/نوآوری تکنولوژی/آموزش مهارت‌های تکنیکی | آموزش مهارت، پشتیبانی اجتماعی | زنان و مردان روستایی | بهبود شرایط تهیه ابزارهای کشاورزی، انگیزه نوآوری |

wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-14 ]

## منابع

**References:**


ABDUL RASHID KHAN & ZAINAB BIBI (2011) " WOMEN'S SOCIO-ECONOMIC EMPOWERMENT THROUGH PARTICIPATORY ". Pakistan Economic and Social Review Volume 49, No. 1

Austrian, K (2012). "Girls' Leadership and Mentoring". The Population Council and the UN Adolescent Girls Task Force.

Assad, M & Bruce, J (1997). "Empowering the next generation: Girls of the Maqattam Garbage Settlement". Population Council. 19.

Amin, S (2011). "Enhancing the benefits of girls' livelihood initiatives Promoting healthy, safe and productive transitions to adulthood". 17. The Population Council, Inc.

Amin, S et all (1998). "Transition to adulthood of female garment-factory workers in Bangladesh". Studies in Family Planning. 29(2): 185-200.

Ashburn, K & Warner, A (2010). "Can Economic Empowerment Reduce Vulnerability of Girls and Young Women to HIV?". International Center for Research on Women.

Bowden, S& O. Zoe (1997). "Gender and Empowerment: Definition Approaches and Implication for Policy". Institute of Development Studies, Briton: 3-5.

Bandiera,et all (2012). "Empowering Adolescent Girls: Evidence from a Randomized Control Trial in Uganda". http://econ.lse.ac.uk.

Booz & Company (2012). "Empowering the Third Billion: Women and the World of Work in 2012".

"Coalition for Adolescent Girls" (2013). http://coalitionforadolescentgirls.org.

Chide, Garcia-Verdi& Muñoz-Bordet (2011). See also Genders tats database http://go.worldbank.org.

"Chile Country Gender Assessment, Expanding Women's Work Choices to Enhance Chile's Economic Potential" (2007).World Bank www.agaliprogram.org.

Constantina, S. R (1990). "Women groups: Underutilized grass-roots institutions". The Long-Term Perspective Study of Sub-Saharan Africa, Volume 3.

Deere, Carmen Diana et all (2009). "Work and Family: Latin American Women in Search of a New Balance." the 2009 Congress of the Latin American Studies Association.

Deere, Carmen Diana & Magdalena Leon(2003). "The Gender Asset Gap: Land in Latin America." World Development 3 (6): 925-947.

Deininger, Klaus & J. S. Chamorro (2002). "Investment and Income Effects of Land Regularization". The Case of Nicaragua. Policy Research Working Paper 2752, World Bank,

Drago, Francesco (2008). "Self-Esteem and Earnings." IZA Discussion Paper 3577, Bonn.

Esther, Duplo (2011) "Women Empowerment and Economic Development" Journal of Economic Literature 2012, 50(4): 1051–1079 .http://dx.doi.org .

"Empowering Girls with Economic Assets" (2013). www.girleffect.org.

Golan, AM (2011) "Understanding measuring women's economic empowerment: Definition, Framework and Indicators" . International Center for Research on Women. www.icrw.org .

The Effect of Women's Economic Power in Latin America and the Caribbean (2011) .World Bank.

"The Gender Equity Model-Setting International Standards." (2011 ) World Bank. http://go.worldbank.org.

"Gender Equality and Development" (2011). World Development Report 2012.

"Gender in Bolivian Production: Reducing Differences in Formality and Productivity of Firms" (2008). World Bank

"Gender Equality as Smart Economics: A World Bank Group Gender Action Plan" (2006). World Bank. http://siteresources.worldbank.org

Hall & Partings (2006) "for Action: FY12-FY14." The World Bank. http://siteresources.worldbank.org

Moreno, M, et all(2012). " Detecting Gender and Racial Discrimination in Hiring Through Monitoring Intermediation Services: The Case of Selected Occupations in Metropolitan Lima, Peru". World Development, 40(2): 315-328.

"Macro- and Micro-Entrepreneurs in Peru" ( 2011 ) .http://go.worldbank.org

Robinson, Jonathan (2011). "Limited Insurance within the Household: Evidence from a Field Experiment in Kenya." Munich Personal Repack Archive: 30842.

30.String, S, & Mickiewicz, T (2011). "Institutions and female entrepreneurship". Small Business Economics, 37(4): 397-415.

"The MMR is 190 per 100,000 live births in Bolivia, 110 in Ecuador, 120 in Guatemala, 130 in Suriname, 150 in Dominican Republic, 280 in Guyana and 350 in Haiti". World Bank Genders tats database.

Women's Economic Opportunities in the Formal Private Sector in Latin America and the Caribbean, A Focus on Entrepreneurship (2010). World Bank


wnloaded from socialworkmag.ir on 2026-11-14 ]